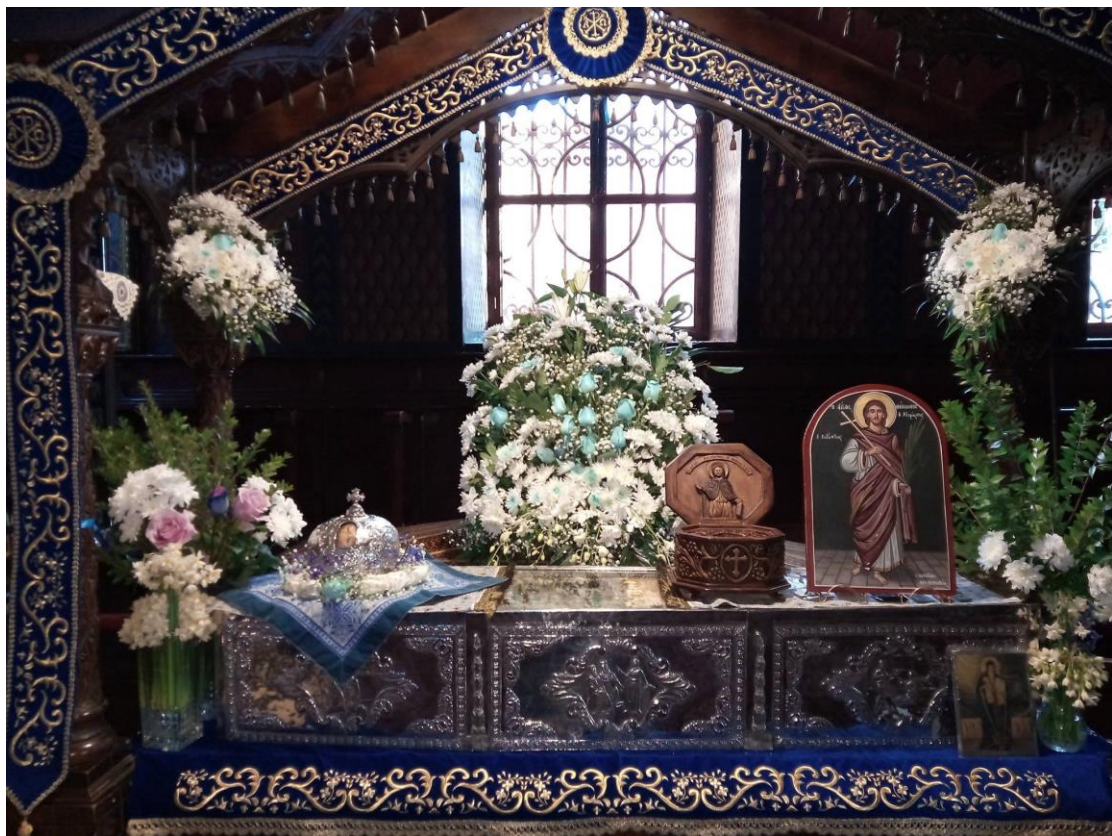

Οί Νεομάρτυρες και ο Άγιος Θεόδωρος ο Βυζάντιος

Του Αρχιμ. Ιακώβου Καραμούζη
Πρωτοσυγκέλλου - Ίεροκήρυκος
Ι. Μ. Μυτιλήνης

Ἡ Ὁρθόδοξη ἐκκλησιαστική Παράδοσή μας μιλάει γιά δύο πραγματικότητες : Γιά τόν Ἄκτιστο Τριαδικό Θεό ἀπό τή μιά καί ἀπό τήν ἄλλη γιά τήν κτιστή πραγματικότητα τοῦ κόσμου, ἡ ὁποία δημιουργεῖται "ἐκ τοῦ μή ὄντος εἰς τό εἶναι "¹, ζωοποιεῖται καί ὑφίσταται μέ τήν ἐνέργειά Του.

"Δύο γάρ λεγομένων πραγμάτων , θεότητος τε καί κτίσεως, καί δεσποτείας καί δουλείας, καί ἀγιαστικῆς δυνάμεως καί ἀγιαζομένης "². Μέσα σ' αὐτό, λοιπόν, τό πλαίσιο , ἄκτιστου καί κτιστοῦ, πού εἶναι ἡ ὄντως καινοτομία καί τό ἀποκλειστικό δημιούργημα τῆς βυζαντινῆς φιλοσοφίας, διορθώνεται τελείως ἡ διαρχία τῆς ἀρχαιοελληνικῆς φιλοσοφικῆς σκέψεως τοῦ σχήματος ὕλης καί πνεύματος, αἰσθητῶν καί νοητῶν , φυσικῶν καί μεταφυσικῶν.

Ὅλα ἔχουν τήν ἀξία τους καί τή σημασία τους τόσο στό ἱστορικό γίνεσθαι ὅσο καί στό ἐπέκεινα. Καί ὅλα μποροῦν νά διαβρωθοῦν ἀπό τήν ἁμαρτία , ἀλλά καί νά ἀνακαινισθοῦν μέ τή Χάρη Του εἴτε εἶναι ὑλικά εἴτε εἶναι πνευματικά, γιατί ἀπλούστατα εἶναι κτιστά καί ὀφείλουν τήν ὑπαρξή τους ὄχι στό ἑαυτό τους , ἀλλά στόν ἀληθινό Θεό.

Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής ἀναφέρει ὅτι ἡ ἀνθρώπινη ὑπαρξή ἔχει τό " εἶναι δεδανεισμένον "³. Μόνο ὁ Ἄκτιστος Τριαδικός Θεός, ἡ Πηγὴ καί ὁ Δημιουργός κάθε κτιστοῦ καί ἀγαθοῦ βρίσκεται πάνω ἀπό κάθε ἀλλοίωση καί μεταβολή καί δέν ἔχει καμμία σχέση μέ τό μηδέν, διότι τήν ὑπαρξή Του δέν τή ὀφείλει σέ κάποιον ἄλλον, ἀλλά στόν ἑαυτό Του.

Φέροντας, λοιπόν, ἡ κτιστότητα ὡς ἐγγενές στοιχεῖο τήν θνητότητα καί τό μηδενισμό καί μέ δεδομένο τό ὑπαρκτό γεγονός τῆς πτώσεως καί τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος, ἡ λύση στό δράμα καί στήν τραγωδία τοῦ ἀνθρώπινου Γένους δέ μπορεῖ νά προέλθει

¹ Εὐχή τῆς Ἀναφοῶς.

² Μ. Βασιλείου, Κατ' Εὐνομίου 3 PG 29, 660A .Βλ. καί Νικ.Ματσούκα, Ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας, ἐκδ. Π. Πουρναρᾶ, Θεσ/νίκη, 2002, σ. 494.

³ Ἑρμηνεία εἰς τό Πάτερ ἡμῶν, PG 90 , 893C. Βλ. καί Γεωργ. Μαντζαρίδη, Ὁδοιπορικό Θεολογικῆς Ἀνθρωπολογίας, ἐκδ. Ἰ.Μ. Βατοπαιδίου, Ἅγιον Ὄρος 2005, σ. 230.

ἀπό αὐτό τόν κόσμον, ὁ ὁποῖος ἴσ' ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται ἴ⁴, ἀλλά ἀπό κάτι ἄλλο πέραν τῆς ἐνδοκοσμιότητος . Καί αὐτό τό ὑπερφυσικό τό προσφέρουν οἱ θεοφάνειες τῆς Ἁγίας Γραφῆς, οἱ ὁποῖες λειτουργοῦν ὡς μαρτυρία καί ὡς ἀποκάλυψη τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ μέ ἀποκορύφωμα τό γεγονός τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ Πατρός.

Κάθε δέ πιστός μέ τό βάπτισμά του - ὡς συμμετοχή στό θάνατο καί στήν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ- ἐντάσσεται στό Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας καί δίνει τή δική του μαρτυρία ὡς ἀνταπόκριση στό γεγονός τῶν θεοφανειῶν. Αὐτό γίνεται μέ δύο τρόπους :α) Μέ τό μαρτύριο τοῦ αἵματος, ὅταν τό ἐπιτρέψουν οἱ ἐξωτερικές συνθηκῆς ὡς ἐθελούσια μίμηση τοῦ Πάθους τοῦ Χριστοῦ καί ταυτιζόμενο ἀπό τήν πρώτη Ἐκκλησία μέ τό βάπτισμα ἀλλά καί ἀνώτερο ἀπό τό βάπτισμα ἴ δι' ὕδατος ἴ ὡς ἴ χάρισμα ἴ πού παρέχει πλήρη ἄφεση ἁμαρτιῶν⁵καί β) μέ τό μαρτύριο τῆς συνειδήσεως πού ἐξομοιώθηκε μέ τό μαρτύριο τοῦ αἵματος καί ἐντοπίζεται στόν καθημερινό πνευματικό ἀγώνα πού διεξάγει κάποιος γιά τήν ἐκδίωξη τῶν παθῶν καί τήν καλλιέργεια τῶν ἀρετῶν⁶ ὄχι ὡς ἠθικά καί ἀτομικιστικά κατορθώματα ἀλλά ὡς καρποῖ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος⁷.

Οἱ ἅγιοι, λοιπόν, μέ τό σταυρικό τους ἦθος εἶναι ἐκεῖνα τά πρόσωπα πού μέ τήν ἄκτιστη ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ ἴ ἔμαθαν καί ἔπαθαν τά θεῖα ἴ, καί ἐπιβραβεύτηκαν ἀπό Ἐκεῖνον μέ τό ἔνθεο πάθος τῆς θεώσεως , διότι ἀγάπησαν τό Χριστό καί θέλησαν νά ἐφαρμόσουν τίς ἅγιες ἐντολές Του⁸ , πού εἶναι Θεῖες ἐνέργειες καί ἀναιρετικές τῆς ἁμαρτίας καί τοῦ θανάτου, γιατί ἡ ὀλοκλήρωση τῆς ἁμαρτίας εἶναι ὁ ὄντως θάνατος⁹.

⁴ Α' Ἰωάν. 5, 19.

⁵ Δημ. Τσάμη, Ἀγιολογία, ἐκδ. Π. Πουρναρᾶ, Θεσ/νίκη, 1985, σ. 56.

⁶ ἴ ἴ Μαρτυρίου στέφανον λήψεται ὁ τά πάθη δι' ἀρετῆς τροπώσάμενος ἴ. Γρ. τοῦ Παλαμᾶ, Ὁμιλία 40, PG 151, 509A, βλ. ἐπίσης Ἀνέστη Κεσελόπουλου, Πάθη καί ἀρετές, Ἀθήνα, ἐκδ. ΔΟΜΟΣ, Ἀθήνα 1986 , σ. 16καί Μ. Βασιλείου , Εἰς τούς ἁγίους Τεσσαράκοντας μάρτυρας, PG, 31, 508 ἴ Γίνεσθε μάρτυρες τῆ βουλήσει ἄνευ διωγμῶν, ἄνευ μαστίγων καί ἔξετε τήν αὐτήν ἀξίαν οἷαν καί οἱ μάρτυρες ἴ, βλ καί Δημ. Τσάμη, ὄ.π., σ. 57 καί Μητροπ. Ναυπάκτου καί Ἁγίου Βλασίου κ. Ἱεροθέου, Ὁρθόδοξη Ψυχοθεραπεία, ἐκδ. Ἱ. Μ. Γενεθλίου Θεοτόκου (Πελαγίας), Λεβάδεια 2004⁸ , σσ. 231 – 310.

⁷ Γαλ. 5, 22- 23.

⁸ ἴω. 14, 15.

⁹ ἴακ. 1, 15.

Ἡ θέση τῶν Νεομαρτύρων στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας καί τό Γένος καί ἡ σχέση τους μέ τούς Ἐθνομάρτυρες.

Στή χορεία τῶν θεωμένων ἀνθρώπων ἐξέχουσα θέση κατέχουν οἱ Μάρτυρες τῶν πρώτων αἰώνων στήν περίοδο τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας καί τῶν ὑστερων χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας, πού ἄρδευσαν τόν ἀγρό τῆς Ἐκκλησίας μας μέ τό αἷμα τους. Εἰδικότερα γιά τούς Νεομάρτυρες ὁ ἐγκωμιστής τους ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, ἀναφέρει: " κατ' ἀλήθειαν τοῦτο εἶναι ἓνα θαῦμα παρόμοιον ὡσάν νά βλέπη τινάς μέσα εἰς τήν καρδίαν τοῦ χειμῶνος ἐαρινά ἄνθη καί τριαντάφυλλα, μέσα εἰς τήν βαθυτάτην νύκτα, ἡμέραν καί ἥλιον, μέσα εἰς τό ψηλαφητό σκότος, φῶτα λαμπρότατα, ἐν καιρῷ τῆς αἰχμαλωσίας, νά βλέπη ἐλευθερίαν, καί ἐν τῷ καιρῷ τῆς τωρινῆς ἀσθενείας, ὑπερφυσικήν δύναμιν...οὗτος ὁ δάκτυλος εἶναι τοῦ Θεοῦ, αὕτη ἡ δύναμις εἶναι τοῦ Θεοῦ..."¹⁰.

Τό σῶμα , ὅμως ,τῶν Μαρτύρων καί τῶν Νεομαρτύρων παρουσιάζει ὁμοιότητες ἀλλά καί διαφορές. Ὡς τό κατεξοχήν δέ κοινό γνώρισμά τους εἶναι ὁ μαρτυρικός τους θάνατος γιά τό Χριστό¹¹.

Οἱ Νεομάρτυρες διακρίνονται σέ τέσσερις κατηγορίες. α) Στήν πρώτη κατηγορία ἔχουμε ἐκείνους πού μέ τήν πίστη τους προκάλεσαν τούς Τούρκους καί ὀδηγήθηκαν στό μαρτύριο. Κάτι τό ὅποιο ὁμοιάζει μέ τούς χριστιανούς τῶν πρώτων αἰώνων, οἱ ὅποιοι πυρπολούμενοι ἀπό ἔνθεο φόβο προσέρχονταν μέ χαρά στό μαρτύριο, β) Ἡ δεύτερη κατηγορία ἀναφέρεται στούς πρώην ἀρνησιχριστούς, οἱ ὅποιοι παρασύρθηκαν εἴτε ἀπό ἐπιπολαιότητα εἴτε ἀπό βία εἴτε ἀπό οικονομικά ἢ ἄλλα συμφέροντα καί ἀλλαξοπίστησαν, μετανόησαν γιά τό ὀλίσθημά τους καί μαρτύρησαν ὡς χριστιανοί. Ἐδῶ ἀνήκει καί ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ Βυζάντιος, Πολιοῦχος τῆς Μυτιλήνης, γ) Ἐχουμε τούς Νεομάρτυρες

¹⁰ Μητροπ. Σερῶν καί Νιγρίτης κ. Θεολόγου, Οἱ Νεομάρτυρες, Εἰσήγησις στό ἐν Λαμία ΙΣΤ' Πανελλήνιον Λειτουργικόν Συμπόσιον, Σέρρες 2016, σ. 4.

¹¹ Γεωργ. Μαντζαρίδη, Ἡ παρουσία τῶν νεομαρτύρων , στό Πρόσωπο καί Θεσμοί, ἐκδ. Π. Πουρναῶ , Θεσ/νίκη 1997 , σσ. 117 – 120.

πού θανατώθηκαν εξαιτίας πολιτικῶν ἀφορμῶν, π.χ. ὁ Νεομάρτυς Μιχαήλ ὁ Κηπουρός καί δ) εἶναι ἐκεῖνοι πού προέρχονται ἀπό τίς τάξεις τῶν Μωαμεθανῶν, οἱ λεγόμενοι Νεομάρτυρες ἐξ Ἀγαρηνῶν¹².

Ἀκόμη ὑπάρχουν καί ἐκεῖνοι οἱ Νεομάρτυρες, πού ἰδιαίτερα βάδισαν αὐτόκλητοι στό μαρτύριο, πέρασαν ἢ ξεκίνησαν ἀπό τόν τόπο τοῦ μαρτυρίου τῆς συνειδήσεως, τό Ἅγιον Ὄρος. Ὁ πόθος τοῦ μαρτυρίου, πού διέπνεε τούς Μάρτυρες τῶν πρώτων αἰώνων καί τούς ὠθοῦσε στό μαρτύριο, μεταμορφώνεται στόν πόθο τοῦ μαρτυρίου τῆς συνειδήσεως, γιά νά ἐπανεμφανισθεῖ καί πάλι, ὅταν τό ἀπαιτοῦσαν οἱ περιστάσεις ὡς πόθος τοῦ μαρτυρίου τοῦ αἵματος¹³.

Σ' αὐτό τό σημεῖο θά πρέπει νά ἐπισημάνουμε ὅτι ὅλοι οἱ Νεομάρτυρες ὑπῆρξαν καί Ἐθνομάρτυρες, γιὰτί ἡ πίστη κατά τήν ὁποία μαρτύρησαν δέν ἀποτελοῦσε ἕνα ἐπιμέρους στοχεῖο, ἀλλά τό συνεκτικό δεσμό τῆς ταυτότητας τοῦ Γένους. Ἀκόμη καί στούς ἐξ Ὀθωμανῶν Νεομάρτυρες μποροῦμε νά διακρίνουμε παρόμοια συνείδηση¹⁴.

Ἀλλά ἀπό τήν ἄλλη πλευρά δέν εἶναι δυνατό νά ποῦμε καί ὅτι ὅλοι οἱ Ἐθνομάρτυρες εἶναι καί Νεομάρτυρες, δηλαδή ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας μας. Ὅσο ἱερό καί ἄν εἶναι τό μαρτύριό τους γιά τό Γένος δέ μπορεῖ νά θεωρηθεῖ καθεαυτό ὡς πιστοποίηση ἀγιότητας.

Διαφωτιστικό γιά τό θέμα αὐτό εἶναι κάποιον ἐπεισόδιο πού συνέβη μέ τόν Αὐτοκράτορα Νικηφόρο Φωκᾶ (963 – 969). Ὁ Αὐτοκράτορας αὐτός ζήτησε ἀπό τήν Ἐκκλησία νά ἀναγνωρίζονται ὡς μάρτυρες στρατιῶτες πού σκοτώνονται στόν πόλεμο.

Τό αἶτημα, ὅμως, αὐτό δέν ἔγινε ἀποδεκτό. Τό σκεπτικό, μέ τό ὅποιο ὁ Πατριάρχης καί ἄλλοι γύρω ἀπό αὐτόν ἀρνήθηκαν νά ἱκανοποιήσουν τό αἶτημα τοῦ Αὐτοκράτορα, ἦταν τό ἑξῆς: " Πῶς ἄν οἱ ἐν πολέμοις ἀναιροῦντες καί ἀναιρούμενοι λογίζοντο τισί μάρτυρες ἢ τοῖς μάρτυσιν ἰσοστάσιοι, οὐς οἱ θεῖοι κανόνες ὑπό

¹² Γεωργ. Μαντζαρίδη, Ἡ παρουσία τῶν νεομαρτύρων, στό Πρόσωπο καί Θεσμοί., ὁ.π., σσ. 121 – 131.

¹³ Ὁ. π., σ. 132.

¹⁴ Ὁ. π., σσ. 132- 133.

ἐπιτίμιον ἄγουσιν, ἐπί τριετίαν τῆς φορικώδους καίίερᾶς αὐτοῦς ἀπειργοντες μεταλήψεως; ¹⁵.

Σίγουρα ἡ ἀπώλεια τῆς πίστεως ἦταν καὶ ἀπώλεια τῆς Ἐθνικότητος. Αὐτό ἀκριβῶς ἐκφράζει καὶ ἡ σέ διάφορες παραλλαγές σωζόμενη ὁμολογία τόσο στοὺς Νεομάρτυρες ὅσο καὶ στοὺς Ἐθνομάρτυρες: " Ἐγὼ χριστιανός (Ρωμηός ἢ Γραικός) γεννήθηκα καὶ χριστιανός (Ρωμηός ἢ Γραικός) θά πεθάνω ". Ἀγάπη καὶ πιστότητα στήν Ὁρθοδοξία καὶ στήν πατρίδα εἶναι ἀλληλένδετα, ἀκόμη καὶ σέ αὐτοῦς, πού χῶλαιναν στό ἓνα ἢ στό ἄλλο, ἦταν δυνατόν, ὅμως, νά ἱεραρχοῦνται διαφορετικά.

Στή συνείδηση τῶν Νεομαρτύρων σώζεται ἡ πατερική ἱεράρχηση τῆς πατρίδος στήν πίστη, κάτι πού κωδικοποιεῖ στό κήρυγμά του ὁ πρῦτανος τῶν Νεομαρτύρων ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός: " Ἡ πατρίδα μου ἢ ψεύτικη, ἢ γήινη καὶ ματαία, εἶναι ἀπό τοῦ ἁγίου Ἄρτης καὶ ἀπό τήν περιοχὴν Ἀποκούρου...Ἡμεῖς, Χριστιανοί μου, δέν ἔχομε ἐδῶ πατρίδα (πρβλ. Ἐβρ.13, 14) . Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεός μᾶς ἔβαλε τόν νοῦν εἰς τό πάνω μέρος, διὰ νά στοχαζόμεθα πάντοτε τήν οὐράνιον βασιλείαν, τήν ἀληθινήν πατρίδα μας ".

Αὐτή ἡ συνείδηση διὰ τῶν Γερόντων – Πνευματικῶν τους, γινόταν συνείδηση ὅλων τῶν Νεομαρτύρων. Στή συνείδηση τῶν Ἐθνομαρτύρων χωρίς νά χάνεται ἡ πίστη προτάσσεται ἡ ἐπίγεια πατρίδα¹⁶.

Γενικά Νεομάρτυρες καὶ Ἐθνομάρτυρες , ἂν καὶ θυσιάζονται καὶ οἱ δύο γιά τήν ἐλευθερία τοῦ Γένους (ἐσωτερική – καρδιακή, ἐξωτερική) , οἱ μὲν Ἐθνομάρτυρες ἐμπλέκονταν στό πτωτικό γεγονός τοῦ πολέμου μέ ὅλες τίς παραμέτρους του (πάθος, μῖσος κατά τῶν ἐχθρῶν, φόνοι κ.λ.π.), οἱ δέ Νεομάρτυρες διακρίνονταν

¹⁵ Ο. π. , σ. 133.

¹⁶ Πρωτοπρ. Γεωργ. Μεταλληνοῦ, "Οἱ νεομάρτυρες καὶ ἡ ἐθνικοθρησκευτικὴ σημασία τους", στά Πρακτικά Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου μέ θέμα: Ὁ Νεομάρτυς Θεόδωρος ὁ Βυζάντιος, Πολιοῦχος Μυτιλήνης, ἐκδ. Ἰεραῖς Μητροπόλεως Μυτιλήνης, 16, Μυτιλήνη 2000, σ. 80.

γιά τήν ἀγιότητα καί τήν πνευματικότητά τους, διαπιστούμενη ἀπό τά θαύματα ' ' τῆς ἐν αὐτῇ οἰκούσης χάριτος ' '17.

Οἱ Νεομάρτυρες μέτῃ δική τους θυσία καί ὄχι τῶν ἄλλων¹⁸, ἡ ὁποία ἦλθε ὡς καταξίωση, ἐπιστέγασμα καί πεμπτουσία τοῦ ἀγῶνος τῆς μετανοίας τους καί τῆς ἐν Χριστῷ πορείας τους, φανέρωναν ταυτόχρονα καί τό πνεῦμα τῆς ἀντιστάσεως ἐναντίον τῆς δυναστείας τοῦ κατακτητοῦ¹⁹.

Τό αἷμα τῶν Νεομαρτύρων πότιζε ἀδιάκοπα τό δένδρο τῆς ἐλευθερίας²⁰. Ἄλλωστε ἡ ὁμολογία τους, κατά τόν ἅγιο Νικόδημο τόν Ἁγιορείτη, δέν ἦταν μόνο στήριξη τῆς πίστεως, ἀλλά καί ἔλεγχος τῶν κυριάρχων²¹, γι' αὐτό χωρίς ὑπερβολή ἀποτελοῦν τό σέμνωμα καί τό καύχημα τῆς Ὁρθοδοξίας καί τοῦ Γένους μας.

Ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ Βυζάντιος στούς ἀναβαθμούς τῆς μαρτυρικῆς καί πνευματικῆς τελειώσεώς του.

Ἀνάμεσα δέ στούς καλλίνικους Νεομάρτυρες σελαγίζει καί προβάλλει στό νοητό στερέωμα τῆς Ἐκκλησίας ὡς ' ' λαμπρός ἀστέρας τοῦ Χριστοῦ ' '22 καί ' ' στερρός ἀθλητής ' '23 τῆς πίστεως καί ὁ ἅγ. Θεόδωρος ὁ Βυζάντιος, Πολιοῦχος Μυτιλήνης, τοῦ ὁποίου τόσο τό ἄφθαρτο σῶμα του ὅσο καί ἡ τιμία κάρα του ἐναποτίθενται ἀποθησαυρισμένα στόν Καθεδρικό Ναό τῆς πόλεως ὡς ἀνεκτίμητοι πνευματικοί θησαυροί καί πολύτιμα δῶρα.

¹⁷ Πρωτοπρ. Γεωργ. Μεταλληνοῦ, Ἀγιότητης Μαρτυρουμένη, στό περιοδ. Ἀπόστολος Βαρνάβας, τ.50 (1989), σσ. 39 – 47 καί τοῦ ἰδίου, ' 'Οἱ νεομάρτυρες καί ἡ ἐθνικοθρησκευτική σημασία τους ' ', ὁ.π., σ. 82.

¹⁸ Πρωτοπρ. Γεωργ. Μεταλληνοῦ, ' 'Οἱ Νεομάρτυρες καί ἡ ἐθνικοθρησκευτική σημασία τους ' ', ὁ.π., σ.83.

¹⁹ Πρωτοπρ. Γεωργίου Μεταλληνοῦ, ὁ.π., βλ. καί Λεσβιακόν Μηναιῖον, Ἱεραί Ἀκολουθίαι πάντων τῶν ἐν τῇ Νήσῳ Λέσβῳ διαλαμψάντων Ἁγίων, Μυτιλήνη 1969, σ. 297 : ' ' Ἐπάταξας τῶν ἀπίστων τό θράσος καί ὕψωσας τῶν πιστῶν τό κέρασ ' '.

²⁰ Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, Ἀκολουθία πάντων τῶν Νεοφανῶν Μαρτύρων, Μέγας Ἐσπερινός, τροπάριον λιτῆς, Νέον Μαρτυρολόγιον, Ἀθήνα 1961³, σ. 265 καί Πρωτοπρ. Γεωργίου Μεταλληνοῦ, ὁ.π..

²¹ ' 'Οἱ κηρύξαντες τήν ὀρθόδοξον πίστιν ἐν σταδίῳ καί τούς ἄγαρ ἀπογόνους κακῶς φρονοῦντας, ἐλέγξαντες ' ', Ἀκολουθία πάντων τῶν Νεοφανῶν Μαρτύρων, Μέγας Ἐσπερινός, δοξαστικόν, ὁ.π.. καί Πρωτοπρ. Γεωργίου Μεταλληνοῦ, ὁ.π..

²² Λεσβιακόν Μηναιῖον, ὁ.π., σ. 127

²³ Ὁ.π..

Καί αὐτά γιά νά ἀγιάζουν καί νά προστατεύουν τούς πιστούς ἀπό τίς ἐπιθέσεις τῶν ἀοράτων καί ὁρατῶν ἐχθρῶν. Νά θυμίζουν σέ ὄλους μας ὅτι πλαστήκαμε " κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ " ²⁴. Νά φανερώνουν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀνακαινίζεται καί μεταμορφώνεται ὁλόκληρος ὡς σῶμα καί ψυχή μακριά ἀπό κάθε γνωστικίσουσα, μανιχαϊζουσα καί πλατωνίζουσα νοοτροπία καί συμπεριφορά. Καί γιά νά ἀποκαλύπτουν καί σέ ἐμᾶς ὅτι τό " χριστιανικό μαρτύριο δέν ὀφείλεται στή θέληση τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλά στή βουλή τοῦ Θεοῦ. Εἶναι Θεία κλήση. Καί δέν μπορεῖ νά ἔχει σχέση οὔτε μέ ἄκαιρους ἡρωϊσμούς καί οὔτε μέ ἐπίδειξη δύναμης, ἀλλά ὑπομονετικῆς σιωπῆς " ²⁵.

Μιλώντας γιά τόν Νεομάρτυρά μας Θεόδωρο μέ κάθε συντομία ²⁶θά λέγαμε πῶς γεννήθηκε τό ἔτος 1774 στό Νεοχώρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, γι' αὐτό καί καλεῖται καί Βυζάντιος. Νεαρός εἰσηλθε στά ἀνάκτορα τοῦ Σουλτάνου γιά νά μάθει τήν τέχνη τοῦ ζωγράφου σέ κάποιον ἔμπειρο διδάσκαλο.

Ἐκεῖ ἀλλάξοπίστησε, ἀσπαζόμενος τόν Μωαμεθανισμό. Μετά, ὅμως, ἀπό τρία ἔτη παραμονῆς του στό παλάτι καί ἐξαιτίας τῆς πανώλους, πού ἐνέκυψε στήν Κωνσταντινούπολη, ἡ Θεία Χάρις τόν ὀδήγησε νά ἀναλογισθεῖ τήν ματαιότητα τοῦ βίου καί τό σύντομο τῆς ζωῆς, νά ἔλθει σέ αὐτογνωσία καί αὐτομεμψία, νά φύγει κρυφά ἀπό τό παλάτι καί νά φθάσει στή Χίο.

Ἐκεῖ συνάντησε τόν ἅγιο Μακάριο τό Νοταρᾶ, ὁ ὁποῖος ἔγινε ὁ πνευματικός ἀλείπτης ²⁷ του στό δρόμο τῆς μετανοίας του, πυρπολήθηκε ἀπό θεῖο ἔρωτα καί ἀναχώρησε γιά τή Μυτιλήνη, ὅπου παρουσιάστηκε στόν Κριτή, γιά νά ὁμολογήσει τή χριστιανική

²⁴ Γεν. 1, 26.

²⁵ Ἐπισκόπου Διονυσίου Λ. Ψαριανοῦ, Μητροπολίτου Σερβίων καί Κοζάνης, Εἰκόνες ἔμψυχοι. Κηρύγματα ἀγιολογικά, ἐκδ. Ἀποστολική Διακονία. Ἀθήνα 2000, σσ. 177- 178.

²⁶ Βλ. τόν ἐκτενῆ βίο του καί ὅλα ὅσα ἀφοροῦν τό πρόσωπό του στό βιβλίο τοῦ Γ. Σωτηρίου, Ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ Βυζάντιος, Πολιοῦχος Μυτιλήνης, Ἐκδ. Ἱεροῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ, Μυτιλήνη 1990⁵, σσ. 7-31 καί στά Πρακτικά Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου, Ὁ Νεομάρτυς Θεόδωρος ὁ Βυζάντιος, Πολιοῦχος Μυτιλήνης, ὁ.π..

²⁷ Ὁ " ἀλείπτης " εἶναι ἐκεῖνο τό πρόσωπο πού συμβάλλει ἀποφασιστικά στήν προγύμναση τῶν ἀθλητῶν. Ἡ λέξη προέρχεται ἀπό τό ρῆμα " ἀλείφω ", γιατί, πρὶν ἀπό κάθε προπόνηση, ὁ ἀλείπτης ἄλειφε μέ λάδι τόν προγυμναζόμενο, προκειμένου νά τόν ἐτοιμάσει γιά τό ἄθλημα. Στό χῶρο τῆς Ἐκκλησίας μας " ἀλείπτης " ὀνομάζεται ὁ πνευματικός πατέρας πού ἀναλαμβάνει τόν πιστό, προκειμένου νά τόν καθοδηγήσει στή χριστιανική ζωή.

του ιδιότητα. Ακολούθησαν ή φυλάκιση , οί ανακρίσεις και τά βασανιστήρια.

Ο άγιος στη συνέχεια κοινώνησε τῶν Αχράντων Μυστηρίων στήνεϊρκτή και ὀδηγήθηκε στόν μαρτύριο διά ἀπαγχονισμοῦστίς 17 Φεβρουαρίου 1785 τό Σάββατο τῆς Α΄ Κυριακῆς τῶν Νηστειῶν, ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τοῦ ὀμώνυμό του μεγαλομάρτυρος ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος μέ τήν εὐκαιρία τοῦ διά κολλύβων θαύματός του.

Ο δέ Θεός τόν ἀντιδόξασε μέ τήν ἀφθαρσία τοῦ σώματος, τά θαύματα του και τό μεγάλο θαῦμα τῆς διάσωσης τοῦ Νησιοῦ ἀπό τήν πανώλη τό ἔτος 1832,ἐξαιτίας τοῦ ὀποίου καθιερώθηκε στή συνείδηση τῶν πιστῶν και ὡς Πολιοῦχος , λιτανεύονταςπανδήμως ἐμεῖς τό " πάντιμον λείψανόν " ²⁸τουστή πόλη τῆς Μυτιλήνης κάθε χρόνο τήν Κυριακή τοῦ Παραλύτου.

Ο Ἀπόστολος Παῦλος τονίζει ὅτι " ὁ Θεός πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι και εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν " ²⁹. Ὅσο μεγάλη και ἄν εἶναι ἡ πτώση κάποιου ἀνθρώπου, πάντοτε ὑπάρχει ἐλπίδα σωτηρίας και ἀνανήψεως και τό Φῶς τοῦ Χριστοῦ πού θά τόν ἀναμένει νά τόν λούσει και νά τόν λαμπρύνει ἀρκεῖ,βέβαια,νά τό θελήσει ὁ ἴδιος.

Και σίγουρα δέν ὑπάρχει μεγαλύτερο πτωτικό γεγονός στή ζωή ἑνός ἀνθρώπου ἀπό τό νά ἀποκοπεῖ ἀπό τό Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ἀρνούμενος τό πρόσωπο τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ δέ θεραπευτική ὀδό τῆς μετανοίας , πού προτάσσει ἡ Ὅρθοδοξη Παράδοσή μας , εἶναι και τό μόνο πανίσχυρο και διαχρονικό φάρμακο, προκειμένου νά ἀξιωθεῖ τῆς θεοποιῦ ἀκτίστου Χάριτος.

Βιώνοντας ὁ ἁγιος τό ἐσωτερικό σκότος τῆς ἀποστασίας τουἀπό τόν Ζωοδότη Χριστό, " εἰς ἑαυτόν ἦλθε " ³⁰ μέ τή Χάρη τοῦ Ἁγίου Θεοῦ,κάνοντας τό πρῶτο βῆμα ἀπό τή δική του πλευρά , για νά βιώσει και τήν πνευματική ἀνάσταση στή συνέχεια πού κορυφώθηκε στό μαρτύριο τοῦ αἵματος." Ἀνακτόρων θέλγητρα,

²⁸ Ἀπολυτίκον ἑορτῆς τήν Κυριακή τοῦ Παραλύτου, Λεσβιακόν Μηναιῶν, ὀ.π., σ.295.

²⁹ Α΄ Τιμ. 2, 4.

³⁰ Λουκ. 15, 17.

φεύγων ὁ Θεόδωρος, μαρτυρίου στέφανον, εὐθαρσῶς προέκρινεν
''³¹.

Ἡ πατερική σοφία μέ βάση τό τρίπτυχο κάθαρση- φωτισμός – θέωση καί συγκεκριμένα ὁ ἅγ. Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς προσδιορίζει ὡς ἑξῆς τά στάδια τοῦ φάσματος τῆς μετανοίας: '' Τῇ γάρ ἐπιγνώσει τῶν οἰκειῶν ἁμαρτημάτων ἔπεται ἡ οἰκεία κατάγνωσις ταύτη δέ ἡ ἐπί τοῖς ἁμαρτήμασι λύπη , ἣν ὁ Παῦλος κατά Θεόν προσηγόρευσε. Τη δέ κατά Θεόν λύπη ταύτη πέφυκεν ἀκολουθεῖν ἡ μετά συντετριμμένης καρδίας πρὸς τόν Θεόν ἐξαγόρευσις τε καί δέησις, καί ἡ ὑπόσχεσις τῆς εἰς τό ἑξῆς τῶν κακιῶν ἀποχῆς καί τοῦτό ἐστιν ἡ μετάνοια ''³².

Ἡ μετάνοια, ὅπως εὐστόχως ἔχει τονισθεῖ, δέν εἶναι μιά παροδική συντριβή γιά τή συναίσθηση διαπράξεως κάποιας ἁμαρτίας, ἀλλά μιά μόνιμη πνευματική κατάσταση, πού σημαίνει σταθερή κατεύθυνση τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τό Θεό, καί συνεχή διάθεση γιά ἀνόρθωση, θεραπεία καί ἀνάληψη τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνος. Μετάνοια εἶναι τό νέο φρόνημα, ἡ νέα σωστή πνευματική κατεύθυνση, πού πρέπει νά συνοδεύει τόν ἄνθρωπο μέχρι τή στιγμή τοῦ θανάτου. Μετάνοια εἶναι ἡ δυναμική μετάβαση ἀπό τήν παρά φύση κατάσταση τῶν παθῶν καί τῆς ἁμαρτίας στήν περιοχή τῆς ἀρετῆς καί τοῦ κατά φύση, εἶναι ἡ τέλεια ἀποστροφή γιά τήν ἁμαρτία καί ἡ πορεία ἐπιστροφῆς στό Θεό³³.

Ὁ ἅγιος μας πορευόμενος σ' αὐτή τή σταυρική ὁδό τῆς μετανοίας καί '' μείνας ἐν τόπῳ, ἡσυχίας, εἰς αἴσθησιν ἤλθε , τοῦ κακοῦ οὐ πέπονθε, καί τήν ψυχὴν του βέλεσι , κατανύξεως βάλλει, καί θείου φόβου, κλαίων καί πικρῶς ὀδυρόμενος ''³⁴, ἀντιμετώπισε τοὺς ἰσχυροὺς λογισμοὺς καί τίς δυσκολίες τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνος ὄχι μόνος του ἀλλά μέ τή βοήθεια τοῦ Σταυροῦ τοῦ Κυρίου μας, ὅπως τονίζει ὁ ἱερός ὑμνωδός: '' Πολὺν πόλεμον ἔσχε, καί

³¹Μεγαλυνάριο τοῦ ἀγίου, ὁ.π., σ. 301

³² Ὁμιλία 28,PG 151, 361CD. Βλ. Β' Κορ. 7, 10 '' Ἡ γάρ κατά Θεόν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται ἡ δέ τοῦ κόσμου λύπη θάνατον κατεργάζεται '' καί Ἀνέστη Κεσελόπουλου, ὁ.π.,σ. 84. Βλ. ἐπίσης Μητροπ. Αὐλῶνος κ. Χριστοδούλου, Ἡ μετάνοια κατά τόν ἅγ. Ἰωάννη τόν Χρυσόστομο, ἐκδ. Ἀποστολική Διακονία, Ἀθήνα 2007, σσ.41 – 62.

³³ Ἀνέστη Κεσελόπουλου, ὁ.π., σ. 82.

³⁴ Κανὼν Ὁρθρου ἐορτῆς, Ὡδή α', ὁ.π., σ.132.

πειρασμούς ἔνδοθεν, ἐν τοῖς λογισμοῖς σπειρομένους, ὑπό τοῦ δράκοντος, ἀλλά σταυροῦ τῆ δυνάμει, ἅπαντας διέλυσεν διά τῆς πίστεως³⁵.

Ἐτσιό Νεομάρτυρας μιμούμενος τά Πάθη τοῦ Κυρίου καί "Θεῖω ἔρωτι, τῷ τοῦ μαρτυρίου δεινῶς συνεχόμενος³⁶ καί " τήν κεφαλὴν του τήν σύνθλιψιν γενναίως ὑπομείνας ἠνώθη τῆ κεφαλῇ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἣτις ἐστὶ μόνος Χριστός ὁ ζωοδότης³⁷.

Γι' αὐτό " Τῷ Θεῷ ὡσπερ δῶρον φερωνύμως, Θεόδωρε, δι' ἀθλήσεως πόνων προσηνέχθης πολύτιμον....."³⁸, πολιτευόμενος ὡς "μετανοίας τελειοτάτης ὑπόδειγμα....., πάντων τῶν τῆνδε καλῶν κατεφρόνησας, βασιλικὴν υἰότητα, καί ἄνθος νεότητος, κάλλος σώματος, καί ζωῆς αὐτῆς τό περισπούδαστον χρῆμα,.....ὄθεν εἰς τό στάδιον τοῦ μαρτυρίου ἀνδρείως ἀποδυθείς, καί βασάνους πολυειδεῖς ὑπομείνας, μετὰ παρηρησίας Θεόν ἀληθινόν τόν Χριστόν ἀνεκήρυξας τόν σέ ἐν τοῖς ἄθλοις στερρόν ἀναδείξαντα"³⁹, " φρούρησον τήν πόλιν σου, ἦν ἐρρῶσω, πανόλβιε, πανώλους λοιμικῆς διασώζων, πάντα τούς πίστει σέ ὑμνοῦντας⁴⁰, ἀλλά καί ὅλον τόν κόσμον, πρᾶσβεύοντας καί " ὑπέρ ἡμῶν, ὅπως δόξης τύχωμεν "⁴¹.

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Ἡ ἀγιότητα ἀποτελεῖ ὄντολογικὴ κατάσταση καί ἀνήκει πρωτίστως στόν Τριαδικό Θεό, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀπό τῆ φύση του Ἅγιος. Ὁ δέ ἄνθρωπος γίνεται μέτοχος τῆς ἀγιότητος τοῦ Θεοῦ κατά χάρη μόνον.

Στά ἴχνη αὐτῆς τῆς σταυρικῆς πορείας βάδισαν καί οἱ Νεομάρτυρες τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἐκεῖνοι μὲ κυρίαρχο στοιχεῖο τήν πίστη καί ὕστερα τήν ἀγάπη τους στήν πατρίδα διακρίνονταν ἀπό

³⁵ Κανὼν Ὁρθρου ἑορτῆς, Ὡδὴ γ', ὁ.π., σ. 133.

³⁶ Κανὼν Ὁρθρου ἑορτῆς, Ὡδὴ ε', ὁ.π., σ. 134.

³⁷ Κανὼν Ὁρθρου ἑορτῆς, Ὡδὴ η', ὁ.π., σ. 135.

³⁸ Ἀπολυτίκιον ἐτήσιας μνήμης του, ὁ.π., σ.131.

³⁹ Οἶκος, ὁ.π., σ. 134.

⁴⁰ Κάθισμα Ὁρθρου ἑορτῆς τήν Κυριακὴ τοῦ Παραλύτου, ὁ.π., σσ. 295 – 296.

⁴¹ Αἶνοι ἑορτῆς, ὁ.π., σ. 136.

τούς Έθνομάρτυρες , οί οποίοι προέτασαν τό στοιχείο τῆς πατρίδος.

Παρ' όλα αυτά οί Νεομάρτυρες μέ τήν όμολογία τῆς πίστεως καί τό μαρτύριο ύπόσκαπταν ταυτόχρονα καί τά θεμέλια τοῦ κατακτητῆ καί ή όλη παρουσία τους λειτούργησε ως ένα είδος αντίστασεως σ' αὐτούς. Ανάμεσά τους καί ό άγιος Θεόδωρος ό Βυζάντιος, Πολιοῦχος Μυτιλήνης.

Έξώμοσε , ανάνηψε, μετανόησε, όμολόγησε τόν Χριστό καί δέχθηκε τή " Θεία κλήση " γιά νά δώσει καί τό αίμα του, αφήνοντας ό Θεός ως αισθητή παρακαταθήκη σέ μᾶς τό άφθαρτο σκήνωμά του καί τήν τιμία κάρα του, πού δέν παύουν νά άγιάζουν, νά φρουροῦν καί νά θαυματοουργοῦν.

Ένας σύγχρονος θεολόγος αναφέρει τά εξῆς: "Πολλοί θανάτωσαν τόν κόσμο γιά νά ζήσουν οί ἴδιοι. Ό Χριστός θανάτωσε τόν έαυτό Του γιά νά ζήσει ό κόσμος". Οί παλαιοί καί νέοι Μάρτυρες, λειτουργώντας διαχρονικάώς μιμητές τοῦ Πάθους τοῦ Χριστοῦ , μακριά από φανατισμούς καί άκραίες καταστάσεις,αὐτό ακριβῶς τό πνεῦμα διασώζουνκαί στους καιρούς μας καί σ' ένα κόσμο άκρως εὐδαιμονιστικό καί έκκοσμικευμένο, όπως ό σημερινός. Τό μαρτυρικό τους , λοιπόν, ήθος καί τό αντίστοιχο φρόνημά τους,άς έλέγχει , άς έμπνέει καί άς χειραγωγεί όλους μας.